

EBÛ UBEYDE BİN CERRÂH

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“İslâm’da birinci deréceyi kazanan Mühacirler ve Ensar ile onlara güzelce tâbi olanlar yok mu? **Allah onlardan razı, onlar da Allah’tan râzı oldular.** Allah onlara içlerinden ırmaklar akan cennetler hazırladı. Onlar oralara devamlı kalmak üzere gireceklerdir. İşte en büyük mutluluk, en büyük başarı!” (Tevbe;100)

أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ فَبِأَيْهِمْ أَقْتَدَيْتُمْ اهْتَدَيْتُمْ
gibidir. Hangisine uysanız, hidayeti bulursunuz” (Aliyyülkârî, el-Esrâru’l-merfûa s.388. Ayrıca bkz.: el-Humeydî, el-Müsned s.250; el-Hakîm et-Tirmizî, Nevâdiru’l-usûl 3/62.)

Muhterem Müslümanlar! Hutbemiz, Sahabeden Ebû Ubeyde bin Cerrâh hakkındadır.

Kur’ân, ahlakın zirvesinde olan Efendimiz için, **“Sen yüce bir ahlak üzeresin.”** buyurur. (Kalem, 68/4) Fahr-i Âlem Efendimiz, hayatıyla ahlakın en güzelini sergilemiş ve bizim için bir rol model olmuştur. Kur’ân-ı Kerim, O’nu kendimize rehber edinmemizi, örnek almamızı teşvik eder. (Ahzâb, 33/21). Allah Rasulünün; **“Benim ashabım yıldızlar gibidir.”** buyurduğu **sahabe efendilerimizde de** bizim için çok güzel örnekler vardır. Bunlardan biri de **“Ümmetin Emini”** unvanını alan **Ebû Ubeyde bin Cerrâh’tır.**

Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın tam adı Âmir b. Abdullah bin Cerrâh'tır. Daha çok künyesi olan Ebû Ubeyde ile anılır ve babasına değil de, dedesi Cerrâh'a nispet edilir. Hicretten yaklaşık kırk yıl önce dünyaya gelmiştir. Efendimiz daha Daru'l Erkam'a girmeden, yani İslam'ın ilk döneminde Hz. Ebû Bekir'in onu Efendimiz'le tanıştırmaması sayesinde Müslüman olmuştur.

İslamiyet geldiğinde Mekke'de okur-yazarların sayısı 15 veya 17 kadardı. Bunlardan biri de Ebû Ubeyde'ydi. Ayrıca ticaret, binicilik, ok atma, kılıç kullanma gibi alanlarda yetişmiş, kavmin seçkin ve saygı duyulan bir ferdi idi. Müşrik babası, oğlunun Müslüman olduğunu duyduğu andan itibaren oğluna zulme başladı. Nihayet bu zulümler tahammül sınırlarını zorlayınca Habeşistan'a hicret eden kervana o da katıldı.

Ebu Ubeyde Allah Rasûlü'nün **sevimplilerindendi**. Abdullah b. Şakîk'ten gelen bir rivâyette bu husus şöyle anlatılır. Hz. Aişe'ye **“Efendimiz'e en sevimli olan Sahâbîler kimlerdi?”** diye sordum. ‘Ebu Bekir’ dedi. ‘Sonra kim?’ diye sordum. ‘Ömer’ dedi. ‘Sonra kim?’ diye sordum. ‘Ebû Ubeyde b. Cerrâh’ dedi. ‘Sonra kim?’ diye sordum. Sustu. *(Tirmizi, Menâkıb, 14)*

Ebû Ubeyde nin bu sevgiyi hak edecek neler yaptığını öğrenmek için kısaca hayatına bir göz atalım.

Resûlüllah aşığıydı Ebû Ubeyde.. İslam'la tanıştığı günden itibaren daima Efendimiz'in yanında yerini almıştı. O'na bir zararın dokunmasına asla tahammül edemezdi. Uhud günü yaşanan hengâmede Utbe b. Ebî Vakkâs isimli müşriğin attığı taşla, Efendimiz'in sağ alt ön dişinin bir kısmı kırılmış ve alt dudağı yarılmıştı. Öte yandan Resulüllah Efendimiz'in canına kasteden İbn-i Kamîe adlı müşrik, Efendimiz'in yanına kadar sokulmuş ve miğferini sert bir kılıç darbesiyle parçalamıştı. Parçalanan miğferin iki demir halkası Allah Resulü'nün mübarek yanaklarına saplanmıştı. Efendimiz'i kanlar içinde gören Ebû Ubeyde, halkaları eliyle çıkarmanın Efendimiz'in canını daha fazla yakacağını düşünerek dişleriyle onları çıkarmayı düşündü. Efendimiz yere uzanmıştı. Ebû Ubeyde hemen başucunda dizüstü çökerek önce sağ yanağındaki halkaları dişleriyle sıkıca kavrayıp hızlıca çekti. Halka kurtulmuştu ancak Ebû Ubeyde'nin ön dişlerinden biri de halkayla birlikte yere düşmüştü. Bu hâli gören Hz. Ebû Bekir dayanamadı ve ikinci halkayı çıkarma işlemini kendisine bırakmasını istedi. Ancak Ebû Ubeyde müsaade etmedi. Bu kez Efendimiz'in sol yanağındaki halkaya yöneldi, onu da dişleriyle sıkıca kavradı, tek hamlede ve hızlı bir şekilde çıkardı. Bu sefer de ön dişlerinin diğerini kaybetmişti. Ebû Ubeyde, bir yandan Allah Resulü'nün durumuna gözyaşı döküyor,

diğer yandan da kırılan iki dişi sebebiyle yüzündeki kanları siliyordu. O günden itibaren Ebû Ubeyde ön dişleri olmadan hayatına devam etti. Bu nedenle o, Kur'an okurken ve konuşurken bazı harfleri çıkaramazdı. Araplar, ön dişleri olmadığı için "**hetem**" dedikleri kimselerle alay ederlerdi. Ancak Ebû Ubeyde bu sebeple hiç kimse tarafından hafife alınmadı. Hatta Hz. Ebû Bekir onun için "**O hetemlerin en güzelidir**" derdi.

Emîndi Hz. Ebû Ubeyde... İnsanların en "Emîni", "Her ümmetin bir emini vardır. Bu ümmetin emini de Ubû Ubeyde'dir" buyurmuştu Allah Rasulü (s.a.v). (*Tirmizi, Menâkıb, 33*)

Yemen ahalisi, kendilerine Kur'an öğretecek birini istediklerinde, **Necranlı Hristiyanlar**, vergilerini toplamak için güvenilir birini istediklerinde, Fahr-i Kâinat Efendimiz "**Ümmetin emini Ebû Ubeyde**" diyerek onu görevlendirmişti.

Zühd sahibiydi Ebû Ubeyde.. Bir gün Hz. Ömer onu evinde ziyaret ettiğinde, evinde sadece bir hasır, bir yemek kabı, bir su tulumu ve birkaç ekmek kırıntısı bulmuş ve bu manzara karşısında gözyaşı dökmüştü. Yine bir gün Hz. Ömer, hizmetçisiyle ona bir miktar para göndererek ne yapacağını takip etmesini istemişti. Ebû Ubeyde'nin parayı ihtiyaç sahiplerine dağıttığını

öğrenince de büyük bir sevinçle **“Hamd olsun Allah’a ki; Müslümanlar arasında bunu yapan biri var”** demişti. **Bir başka gün Hz. Ömer**, yakın arkadaşı Ebû Ubeyde Hazretleri’ne, kendisini evinde ziyaret etmek istediğini söyledi. Vali olan Ebû Ubeyde’nin, yaşayışını gözleriyle görmek istiyordu. Birlikte eve geldiler. İçeriye giren müminlerin emîri, **evin içinde bir kılıç, bir zırh ve birkaç parça da ev eşyası gördü**. Bunun üzerine: **“Senin bunlardan başka bir şeyin yok mu?”** diye sorunca, **“Bunlar benim ihtiyacım için kâfidir.”** diye cevap verdi. Gözleri yaşla dolan Hz. Ömer, **“Ey Ebû Ubeyde, dünya herkesi değiştirdi, ama seni değiştiremedi”** dedi. (*Ebû Dâvûd, Zühhd, 123*)

Efendimiz, ilim öğrenmek isteyenleri zaman zaman, **iyi bir Kur’an hafızı olan Ebû Ubeyde’ye** yönlendirirdi. Ebû Sa‘lebe bir gün, Efendimiz’e gelip **kendisini irşad edecek birisine** göndermesini isteyince, Efendimiz ona **“Ben seni, hem ilmini hem de ahlakını güzelleştirecek birisine yolluyorum.”** buyurarak Ebû Ubeyde’ye göndermişti.

Ebû Ubeyde hayatta iken Cennet’le müjdelenen on kişiden, aşere-i mübeşşere’den biriydi. Hicretin 18. senesinde ortaya çıkan veba salgını sebebiyle, henüz 58 yaşındayken Amvâs’ta, cephe hattında vefat etti. Cenaze namazını gözyaşları içinde kıldırان **Muâz bin Cebel**, şu

konuşmayı yaptı: “Ey insanlar! Bugün öyle bir kimseyi kaybettiniz ki..., **Ebû Ubeyde’den daha merhametli, gönlü iyilikle dolup taşan, öfke ve kötülükten uzak duran, insanlara yardım ve nasihat eden, ahireti arzulayan bir kimseyi,** Allah’a yemin ederim ben görmedim. Allah, Ebû Ubeyde’ye rahmetiyle muamele etsin!” dedi. (*Hâkim, el-Müstedrek, c. 3, s. 318-325*)

Vefat haberi Hz. Ömer’e ulaşınca, yanında bulunanlarla birlikte gözyaşlarını tutamadı. Yıllar sonra Hz. Ömer, sırtından hançerlenip ölümle pençeleştiği demlerde, yanındakiler ondan halife tavsiye etmelerini isteyince; “**Ebû Ubeyde hayatta olsaydı, yerime onu tavsiye ederdim.**” buyurmuştu. (*İbn Ebî Şeybe, Musannef 6/391*)

Hasılı; Kendini donanımlı yetiştirmiş ve verilen her vazifenin hakkını tam olarak eda etmişti. Yeri gelmiş, hazinelerin başında **emin bir hazinedar,** yeri gelmiş ilim öğrenmek isteyen için **emin bir muallim** ve yeri gelmiş bir ordunun başında **emin bir kumandan** olmuştu. “**Ümmetin Emini**” Ebû Ubeyde hazretleri, **sadakat, gayret, fedakârlık, ilim, tavka, ve zühd gibi** pek çok güzel ahlâkın sembolü olmuş birisiydi. Kulluk hayatının derinliğinin yanında, **tevazu ve zühdü ile dünya hayatını da çok dengeli yaşamıştı.**

Allah bizleri şefaatine nâil eylesin.

Kaynak: Çağlayan Dergisi, Haziran 2024.